

Pregled istraživanja pedagogije Marije Montessori

Holjar, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:450945>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI**

Sara Holjar
PREGLED ISTRAŽIVANJA O PEDAGOGIJI MARIJE MONTESSORI
ZAVRŠNI RAD

Rijeka, rujan, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Pregled istraživanja o pedagogiji Marije Montessori
ZAVRŠNI RAD

Predmet: Alternativni program
Mentor: viši predavač Vesna Katić
Student: Sara Holjar
Matični broj: 0299014607

Rijeka, rujan, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnoga rada i poštovala odredbe Etičkoga kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskome poštenju.

Potpis studentice:

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Sara Poljar", is written over a yellow, textured rectangular background.

Zahvala

Zahvaljujem svim profesorima i djelatnicima Učiteljskoga fakulteta u Rijeci na stečenome znanju, pomoći i savjetima neophodnima za moju struku.

Također, posebno zahvaljujem svojoj mentorici, višoj predavačici Katić Vesni na doprinosu u nastanku ovoga rada, usmjeravanju, vodstvu, strpljenju te stručnoj pomoći, kao i na razumijevanju i susretljivosti tijekom cijeloga studija.

Posebna hvala mojim roditeljima, što su me podržavali i bili velika potpora tijekom mog studiranja, što su mi pomogli na tome putu i bili moj veliki oslonac, što su vjerovali u mene i u moje sposobnosti.

Na kraju, zahvaljujem svim kolegicama i kolegi što su svojim prisustvom uljepšali moje studentsko razdoblje. Pokazali su uistinu koliko je lijep studentski život kada imaš ljude oko sebe koji te poštuju i prihvaćaju te takvoga kakav jesi.

SAŽETAK

Početak 20. stoljeća označava porast svijesti o djetetu i djetinjstvu kao važnoj razvojnoj fazi. To je i vrijeme pokreta reformske pedagogije iz kojega su proizašli brojni pedagoški koncepti. U radu će se usmjeriti pozornost na pedagogiju Marije Montessori, koja je svojim pedagoškim radom ukazala na cilj razvijanja individualnih djetetovih potencijala koji, učeći istraživanjem i pomoću osjetila, primjereno dobi, sposobnostima i razvojnim fazama, omogućuje razvoj samostalnih, samosvjesnih i znatiželjnih pojedinaca. U Republici Hrvatskoj postoje dječji vrtići koji u svojem radu uvažavaju navedenu pedagogiju, međutim njezini doprinosi u današnjim uvjetima nedovoljno su istraženi. Stoga se radom želi dati pregled istraživanja o primjeni pedagogije M. Montessori.

KLJUČNE RIJEČI: Montessori pedagogija

SUMMARY

At the beginning of the 20th century, there was an increase in awareness of the importance of children and childhood as a crucial developmental stage. This era saw the emergence of numerous pedagogical concepts from the reformist movement. This this case will focus on the pedagogy of Maria Montessori, who through her educational work emphasized the importance of developing each child's individual potential by allowing them to learn through exploration of developing experiences appropriate to their age, abilities, and developmental stages. This approach allows children to become independent, self-aware, and curious individuals. There are kindergartens in the Republic of Croatia that incorporate this pedagogy into their work, but its contributions in today's conditions are insufficiently explored. Therefore, this work aims to provide an overview of research on the application of Montessori's pedagogy.

KEY WORDS: Montessori pedagogy

Sadržaj

1. UVOD	1
2. MARIJA MONTESSORI – ŽIVOT I RAD	4
3. PEDAGOGIJA MARIJE MONTESSORI.....	7
3.1. ISHODIŠTE I TEORIJSKI OKVIR PEDAGOGIJE MARIJE MONTESSORI.....	9
3.2. VAŽNI ELEMENTI PEDAGOGIJE MARIJE MONTESSORI.....	12
3.3. NAČELA PEDAGOGIJE MARIJE MONTESSORI.....	13
3.4. POGLED NA DIJETE	16
4. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA U MONTESSORI PEDAGOGIJI	18
5. ZAKLJUČAK	23
6. LITERATURA	25

1. UVOD

Pogled na dijete mijenja se s obzirom na povijesne, socijalne i materijalne vidove. Suvremeno doba promiče i suvremeni pogled na dijete, gdje se dijete gleda kao sposobno biće, kompetentna osoba čiji se interesi trebaju uvažavati te se treba poštovati djetetova individualnost. Konceptije Marije Montessori prihvaćaju dijete kao samostalno i sposobno biće. Svojim radom htjela je potvrditi da je dijete kompetentna i samopouzdana osoba. Pedagogija Marije Montessori odlikuje se zalaganjem za razvoj dječje samostalnosti životno-praktičnim aktivnostima. Poebnost je Montessori pedagogije usredotočenost na poticanje dječje autonomije i neovisnosti, pružajući im priliku da sami istražuju i uče kroz praktične zadatke. Montessori pedagogija, poznata po citatu “Pomozi mi da to učinim sam”, ističe važnost dječje individualnosti, samoinicijative i sposobnosti samorazvoja. Montessori metoda pruža djetetu priliku iskoristiti svoje pune potencijale i razviti ih, što rezultira razvojem samostalnosti. Spontanom razvojem i usvajanjem demokratskih vrijednosti, Montessori pristup potiče dijete da otkriva i poštuje druge, kao i sebe.

Montessori pedagogiji cilj je poticati na samostalnost djeteta primjenom određenih načela. Prema istraživanjima koja su provedena na tu temu, Montessori pristup pruža djetetu mogućnost samostalnoga istraživanja i učenja kroz praktične aktivnosti. Montessori metode potiču djetetovu prirodnu radoznalost te razvoj kritičkoga razmišljanja. Nadalje, istraživanja koja su se usredotočila na djetetovu samostalnost u Montessori pedagogiji ističu važnost okruženja koje je prilagođeno djetetovim potrebama i interesima. Dijete ima slobodu odabrati aktivnosti koje ga zanimaju i raditi ih u vlastitu ritmu. Takvim pristupom dijete razvija samopouzdanje, samostalnost u donošenju odluka i sposobnost rješavanja problema. Motivacija za pisanje završnoga rada na temu Montessori pedagogije i pregled istraživanja njezina rada proizišla je iz iskustva stečenih tijekom neformalnoga obrazovanja. Čitanjem edukativnoga sadržaja na tu temu, gledanje dokumentarnih filmova i slušanje iskustava odgajateljica u Montessori vrtićima, dublje sam se zainteresirala za tu inovativnu i alternativnu pedagošku metodu. Svojim stilističkim pristupom želim ovaj rad učiniti informativnim, ali istovremeno i inspirativnim, kako bih prenijela čitateljima važnost Montessori pedagogije i njezin utjecaj na dječji razvoj. Sadržaji pedagogije Marije Montessori bili su vrlo privlačni za čitanje i proučavanje, pružali su drukčiji pogled na dijete i na odgoj. Djeca su vrlo posebna bića na koja utječe okolina i životni način svijeta. Kako Montessori pedagogija i njezine metode utječu na dijete i utječu li metode Marije

Montessori na razvoj samostalnosti? Postoje li uistinu istraživanja koja su pokazala neke rezultate koje govore o Montessori pedagogiji i njezinim metodama koje utječu na razvoj samostalnosti kod djece? Gdje ima najviše provedenih istraživanja koji se dotiču Montessori pedagogije?

Bit će objašnjena pedagoška načela i principi Montessori pedagogije; koje su metode rada, kako se primjenjuju, odražavaju na dijete, djetetovo učenje i odgoj. U radu će biti riječ o jednome drukčijem pristupu djeci i samome odgoju djeteta, koji se u mnogočemu razlikuje od tradicionalnoga pristupa. Cilj je ovoga rada dati pregled istraživanja Montessori pedagogije, prikazati drukčiji način odgajanja djeteta, gdje dijete stavljamo u središte pozornosti i, prije svega, poštujemo ga kao odraslu osobu, upoznajemo njegov karakter. Što sve utječe na vid razvoja samostalnosti u Montessori pedagogiji te što nam dokazuju istraživanja? Važan pojam metode odgoja Marije Montessori jest osobnost djeteta. Nadalje, definirat će se i važnost uloge odgajatelja u njezinoj pedagogiji. Djetetu se mora omogućiti slobodan razvoj, važna je odgojna metoda i samopoučavanje. Sve se to odvija u dobro „uređenoj sredini“ koja sadržava sve potrebne materijale za izvođenje određenih aktivnosti. Ovaj će rad doprinijeti učenju nekih novih spoznaja te će potaknuti na razmišljanje o prednostima, odnosno nedostacima pedagogije za koju se zalaže Maria Montessori. Na početku ovoga rada pobliže se upoznaje Mariju Montessori, okolnosti njezina života i rada te će se objasniti porast svijesti o djetetu i djetinjstvu, ka i vrijeme reformske pedagogije iz koje poizlaze brojni pedagoški koncepti. Nakon navedenoga, prikazat će se uvod u Montessori pedagogiju. Taj prikaz temeljen je na razvojnoj podjeli Marije Montessori. Stoga, u tome dijelu rada riječ je o ishodištu i teorijskim okvirima pedagogije Marije Montessori, gdje će biti isto tako naglašeni važni elementi pedagogije Marije Montessori, kao i njezina načela kojima se u odgoju roditelji/skrbnici/odgajatelji vode. Nakon toga slijedi poglavlje koje će se baviti pedagogijom Marije Montessori. Poblje će se objasniti iskodište i teorijski okvir pedagogije Marije Montessori, zatim slijedi poglavlje u kojemu će se navesti važni elementi pedagogije Marije Montessori te će se u sljedećemu poglavlju dotaknuti načela pedagogije Marije Montessori. Nakon toga slijedi poglavlje koje govori kako pedagogija Marije Montessori sagledava dijete i kakvu je sliku ona stvorila o djetetu. Zatim slijedi poglavlje koje će se dotaknuti razvojnih područja koja se razvijaju Montessori metodom. Navedena poglavlja daju odgovore i neka nova saznanja o pedagogiji Marije Montessori. Posljednje poglavlje dat će pregled izabranih istraživanja koja se dotiču segmenta razvoja samostalnosti u Montessori

pedagogiji. Upravo ta istraživanja dat će potvrdni odgovor na postavljena pitanja i postavljene hipoteze. Na kraju svega izveden je zaključak s pregledom na cjeloukupni rad i saznanja s ciljem unaprjeđenja odgojno-obrazovne struke.

2. MARIJA MONTESSORI – ŽIVOT I RAD

Marija Montessori bila je vrlo moćna žena 20. stoljeća. Izdvojila se kao najpoznatija i najutjecajnija osoba u povijesti predškolskoga odgoja te je jedna od najvažnijih osoba modernoga odgoja. Ona je svoj život posvetila znanosti i, prije svega, posvetila je svoj život pravima djeteta i njegovim urođenim te neotkrivenim sposobnostima.

Marija Montessori rođena je 31. kolovoza 1870. u gradu Chiarvalle, Italija, kao jedino dijete u obitelji uspješnoga državnog službenika, a umrla je 6. svibnja 1952. u Nizozemskoj. Nakon njezine smrti Montessori metoda nastavila je svoj rast te je nastavila djelovati diljem svijeta (Britton, 2000).

Mariji Montessori je oduvijek bila želja upisati studij medicine, bez obzira što je činjenica bila ta da žene nisu bile u poziciji sudjelovati u društvu u potpunosti. Također, uvijek je gajila interes prema djeci i njihovom napretku u razvoju i društvu. Marija Montessori bila je vrlo nadarena žena te je 1894. godine postala prva žena liječnik u Italiji. Tu je započeo i njen interes prema djeci. Nakon završetka studija Marija Montessori se upustila u istraživački rad, gdje je radila s tipičnom djecom koja su bila izopćena i odbačena od društva (Philipps, 1999).

U svojem liječničkom radu od prvih je dana surađivala s liječnikom Giuseppeom Montesanom. Između njih rodila se ljubav koju su zaokružili djetetom. On se ubrzo ženi drugom ženom, a Marija shvaća da je uloga samohrane majke u ono vrijeme značila kraj njezine karijere i javnoga djelovanja. Odlučila je tajno roditi dijete i dati ga na čuvanje jednoj obitelji na selu. Montessori je često posjećivala svojega sina, ali nije htjela priznati da mu je majka. Kada je odrastao, Marija ga je vodila na službena putovanja i predstavljala kao svojega rođaka. On joj je postao suradnik i pomoćnik, a ona je cijeli svoj život posvetila zastupanju dječjih prava te je prema njezinim istraživanjima 6. siječnja 1907. otvorena prva „Dječja kuća“ u San Lorenzu. Tada prvi put radi sa zdravom djecom, djecom siromašnih radnika. Na temelju toga iskustva zaključila je da je slaboumnost prije svega pedagoški, a ne zdravstveni problem (Matijević, 2001).

Tako je samostalno došla do zaključka da se takav poremećaj može nadvladati uz puno strpljenja i rada koji uključuje razvoj mišića, osjetila te intelektualnoga i moralnoga razvoja. U svojem radu s djecom s posebnim potrebama počela je upotrebljavati razvojno poticajne materijale te je tako shvatila da djeca, unatoč teškoćama, imaju uređenu želju za življenjem i komunikacijom. Otkrila je da su djeca s posebnim potrebama na mentalnoj razini nekoliko

godina mlađega djeteta bez teškoća u razvoju. Vidjevši njihove pozitivne rezultate, bila je motivirana i odlučila je posvetiti svoj život djeci (Philipps, 1999).

Kao talijanska liječnica i pedagoginja, Marija Montessori primjenjivala je svoje metode u odgojno-obrazovnim institucijama. Svoja stečena znanja i iskustva htjela je primijeniti u radu s djecom. Tako joj se želja i ostvarila 6. siječnja 1907., kada je u San Lorenzu otvorila prvu dječju kuću „Casa dei Bambini”. Dječja kuća bila je opremljena namještajem koji je bio veličinom i oblikom primjeren te prilagođen djeci od druge do šeste godine (Philipps, 1999).

Prostorije u dječjoj kući sadržavale su posebno osmišljene senzomotoričke materijale koji su djecu poticali na vježbanje svih osjetila, postavljajući im određene zahtjeve. Nadalje, djeca su imala izbor čime će se baviti, što je dovelo do pozitivnoga razvoja društvenoga ponašanja. To se očitovalo u dječjoj ljubaznosti, zainteresiranosti za prostor i materijale te ljude u okruženju. U tim početcima i poslije u drugim dječjim kućama započela je njezina znanstvena pedagogija u čijemu je središtu metoda promatranja. Svaki pomak u dječjem razvoju bio je praćen i analiziran. Time se bilježi početak metode Marije Montessori koja naglašava da u poticajnoj okolini do izražaja dolaze nove, neviđene djetetove osobine. U obzir se, naravno, uzima polazna teza da je svako dijete individua i razvija se svojim vlastitim tempom.

Njezin se rad zasnivao na istraživačkome pristupu; Marija Montessori dolazi do zaključka da se um djeteta do 6. godine po svojim značajkama bitno razlikuje od uma odrasloga čovjeka. Upravo zahvaljujući tomu saznanju, djeci je teško usvojiti izravno poučavanje riječima, ali pod uvjetom da je okolina poticajna te tada djeca mogu usvojiti sve što im je potrebno za izgradnju vlastite ličnosti temeljem unutrašnjih potencijala koje posjeduju. Kako se Montessori pedagogija temelji na promatranju, Marija Montessori uočila je da su djeca prirodno znatiželjnija te imaju potrebu usvajanja novih znanja i informacija, Montessori je tu karakteristiku nazvala „duhom koji sve upija” te se usavršava individualno i uz utjecaj okoline. Ona je promatrala dijete kao kompetentno biće koje svojim duhom uči na cjelovit način (Britton, 2000).

Djeca se neizravno potiču na različita područja njihova interesa, pritom njeguju svoju (dječju) osobnost i ostvaruju učenje prirodnim procesom.

Načela koja je Marija Montessori postavila u svojim knjigama i radovima imaju univerzalnu primjenjivost u školama i vrtićima diljem svijeta. Cilj koji se provlači kroz njezin rad jest

njegovanje dječje različitosti i posebnosti, usmjeravajući njihove interese kako bi se stjecalo i obogaćivalo znanje (Stevanović, 2003).

Njezin se pokret brzo proširio diljem svijeta i metode Marije Montessori nisu bile prihvaćene na samome početku te je društvo kritiziralo njezin rad i metode (Edwards, 2002). Na njezin rad utjecao je Jean-Jacques Rousseau, Friedrich Fröbel, Sigmund Freud i Johann Heinrich Pestalozzi (Matijević, 2001).

Ona je nastojala razviti sustav koji bi uklanjao dječje probleme koji nastaju već u djetinjstvu te je zbog svojega rada Marija Montessori postala vrlo priznata u svijetu, a 1949. nominirana je za Nobelovu nagradu za mir (Bognar i Matijević, 2002).

Marija Montessori vjerovala je u svako dijete, vjerovala je da djeca imaju urođene snage koje se aktiviraju kada djeca borave u povoljnom okruženju, što znači da je od velike važnosti okruženje koje ih motivira, podržava te potiče njihove prave vrijednosti. Pedagogija Marije Montessori jedan je od vrlo učinkovitih alternativnih pristupa. U provođenju alternativnih pristupa (u ovome slučaju Montessori pedagogije) djeca lakše uče i imaju više motivacije za rad jer rade ono što oni žele i kada žele (npr. kada im se ne uči matematika, izabiru neki drugi predmet i aktivnost kojom će se baviti, za koji u tome trenutku imaju više motivacije). Taj alternativni pristup ne može zamijeniti tradicionalni pristup zbog toga što djeca u ranoj dobi ne mogu samostalno odlučivati što je za njih dobro i u kolikoj mjeri. Tu ipak mora postojati odrasla osoba koja će biti njihova potpora i oslonac, koja će im prenijeti neke činjenice i time proširiti njihovo znanje.

3. PEDAGOGIJA MARIJE MONTESSORI

Montessori pedagogija jest način podučavanja koji je znanstveno utemeljen. Temeljno načelo koje se prožima u čitavome radu Marije Montessori jest emancipiranje djeteta usmjeravanjem njegove pozornosti na proces samostalnoga donošenja odluka.

Takva pedagogija temelji se na individualnome pristupu svakome djetetu, djetetu daje vremena da promisli i postupi kako ono misli da je ispravno. Odrasla osoba jest tu da usmjerava djecu prema samostalnome rješavanju postavljenoga problema. Djeca svoj uspjeh doživljavaju intrinzično, djeca se ne pohvaljuju za postignuti rezultat, od njih se upravo želi potaknuti to intrinzično zadovoljstvo, onime što su sami postigli. Mlađa i starija djeca surađuju, potiče ih se na razvoj empatije te se djecu uči međusobnome poštovanju (Philipps, 1999).

Kao svaka metoda, tako i ova metoda ima svoje glavne ciljeve, koji su sljedeći:

1. Olakšati razvoj jedinstvene dječje ličnosti: Metoda ima za cilj podržati djetetov individualni razvoj, omogućiti mu da istražuje svoje interese, talente i osobine. Kroz interakciju i podršku, metoda pomaže djetetu da razvije svoj identitet i samopouzdanje.
2. Pomoći djetetu da se društveno i emocionalno dobro prilagodi: Metoda ima za cilj pomoći djetetu da razvije socijalne vještine, kao što su komunikacija, suradnja i empatija. Također, metoda podržava emocionalni razvoj djeteta, pomažući mu da prepozna i upravlja svojim osjećajima na zdrav način.
3. Pomoći djetetu da raste kao snažno i sretno dijete: Metoda ima za cilj pružiti djetetu podršku i resurse potrebne za njegov fizički i mentalni razvoj. Kroz različite aktivnosti i pristupe, metoda promiče zdrav način života, tjelesnu aktivnost i dobrobit djeteta.
4. Pomoći i omogućiti djetetu da u potpunosti razvije svoje intelektualne sposobnosti: Metoda podržava intelektualni razvoj djeteta kroz različite oblike učenja i stimulacije. Kroz igru, istraživanje i poticanje kreativnosti, metoda potiče djetetovu radoznalost, kritičko razmišljanje i razvoj kognitivnih vještina.

Ove ciljeve metoda, Marija Montessori nastoji postići kroz strukturirane i podržavajuće okoline, prilagođene individualnim potrebama djeteta (Britton, 2000).

Osnovu Montessori metode čine samoodgoj i samopoučavanje koji su potaknuti djetetovom intrinzičnom motivacijom koju dijete posjeduje. Nadalje, temelji koji je isto tako važan jest pedocentrizam.¹

Pedagogija Marije Montessori drži se cilja, a to je dosegnuti mir među djecom, razvijati samospoznaju i poštovanje prema sebi, drugima i okolini, uvažavati međusobne razlike/različitosti, da svako dijete bude neovisno, motivirano, odgovorno i da postupno razvija svoje talente i potencijale (Philipps, 1999).

Montessori pedagogija odgovara na djetetove potrebe koristeći se posebnim materijalom i praktičnim vježbama za različita životna područja. Metode Marije Montessori smatraju se posebnom filozofijom te svoje težište stavlja na dijete i njegove interese. Zato tradicionalni način odgoja nije poželjan jer tada djeca ne uče i ne otkrivaju na način i putem koji žele. Montessori pedagogija tako smatra da kazne i nagrade djecu sputavaju te da oni sami u sebi nose želju za učenjem i otkrivanjem, a zadaća je odraslih ponuditi potrebna sredstva.

Marija Montessori napravila je velike pomake na području pedagogije općenito, a pogotovo u načinu na koji se gleda na djecu i kako se treba postupati s njima i odgajati ih. Prvi se put djecu ne shvaća kao nesvjesna bića koja trebaju potpunu potporu i pomoć odraslih, nego kao cjelovite jedinice koje već od najmlađega uzrasta znaju kako i što žele. Maria Montessori pokušava nas naučiti da roditelji i odgojitelji/učitelji djeci trebaju biti tek oslonac u njihovoj naobrazbi, oni su ti koji trebaju djeci samo omogućiti da uče, a ostalo će djeca već učiniti sama.

Ipak, unatoč svim dobrim opažanjima i idejama Marije Montessori, odgoj je u potpunome Montessori duhu pomalo nemoguć i neučinkovit. Kao prvo, tu se može navesti zastarjelost nekih određenih sadržaja i tema, kao i potpuno izbjegavanje upotrebe tehnike i svih njezinih blagodati. S obzirom na to koliko važnu ulogu ona igra u današnjemu životu, nerealno je učenike potpuno odvojiti od toga i ne truditi se uputiti ih u upotrebu računala te drugih pomagala bez obzira na prednosti Montessori didaktičkih materijala.

Također, postoje propusti u Montessori obrazovanju što se tiče svladavanja gradiva jer, s obzirom na to da je sve prepušteno učeniku, može se dogoditi da učenik jednostavno odluči da

¹Teorijski smjer u pedagogiji koji dijete stavlja u središte odgoja. Pedocentrizam jednostrano polazi samo od dječje naravi, pod utjecajem naturalizma J. J. Rousseaua te psihologizma, prema kojemu je dijete „samo po sebi“ regulator odgojnoga procesa. Prikupljeno 15. svibnja 2023. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 29. 5. 2023. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=47288>>.

ga neki dio gradiva ne zanima i kao takvoga ga nikada ne nauči. Ipak, to su teme o kojima bi se dalo još dosta raspravljati jer je dokazano da učenici Montessori škola u prosjeku daju jednake ili čak i bolje rezultate od učenika iz običnih škola te da se bez problema uključuju u tradicionalni školski sustav.

Nadalje, Montessori vrtićima i školama može se zamjeriti nametanje dosta visoke cijene, pa, iako se pokušava ograditi od elitističkih škola, mnogima je takav način obrazovanja iz financijskih razloga potpuno nedostupan. Međutim, unatoč ponekim nedostacima, bilo bi šteta da se neke od metoda koje je Marija Montessori uvela ne primjenjuju u suvremenim školama. Koristan je princip slobode koji se razvija tako da dijete do neke granice ima mogućnosti samo odlučivati, čime se u određenome trenutku želi baviti. To je vrlo ugodna alternativa uobičajenoj strogoj praksi u školama.

3.1. Ishodište i teorijski okvir pedagogije Marije Montessori

Ishodište i teorijski okvir pedagogije Marije Montessori zasniva se na znanstvenim radovima i proučavanju radova mnogih znanstvenika. Upravo je na temelju znanosti stvorila ishodište i teorijski okvir Montessori pedagogije. Tako je proučavala dijete i djetetovu ličnost, kao i njegovo dostojanstvo koje treba poštovati, a to se prije svega očituje u pružanju slobode djetetu da se razvije u skladu s njegovim sposobnostima. Te sposobnosti dijete može razviti samo ako osjeća da ga se bezuvjetno voli te ako mu se pruži odgovarajuća okolina koja mu omogućuje slobodan razvoj (Seitz, Hallwachs 1997).

S obzirom na to da je djecu poštovala i stavljala ih uvijek na prvo mjesto, Maria Montessori zalagala se za to da odgojitelji pruže djeci ljubav, poštovanje i priznanje. Zbog toga, ona na novi način definira poziciju odraslih; dijete ne smije biti podčinjeno, nego mu odrasli moraju omogućiti slobodan razvoj i to na način da ne budu previše nasilni, nego da mu pruže neizravnu pomoć (Phillips, 1997).

To je njezin revolucionarni stav. Na temelju svojih istraživanja, Montessori je uočila veliku važnost koju imaju osjetila u dječjem percipiranju okoline. Osjetilima čovjek komunicira s okolinom i stječe odgovarajuća iskustva. U Montessori pedagogiji, aktivnosti osjetila i kretanja predstavljaju jedan sustav odnosa. Bez toga sustava ne bi postojali odnosi među ljudima kakve danas poznajemo. Marija Montessori tako ističe pojam motorike i zalaže se da se u odgoj uvede tjelovježba i igra. Montessori duhovni razvoj povezuje s kretanjem te se na taj način djetetov um

razvija, upravo zahvaljujući kretanju. Nadalje, psihičkome razvoju pomažu i osjetila, čiji se odgoj odvija tijekom samostalnoga rada. Za vježbanje osjetila vrlo je važno izvođenje pokreta fine i grube motorike. Kada se poveže odgoj kretanja s odgojem osjetila, onda je to Montessorijev „put“ za zdravi psihički, tjelesni i društveni djetetov razvoj. U pedagogiji Marije Montessori važno mjesto zauzima dječja koncentracija koju ona naziva „polarizacija pažnje“. Da bi uopće došlo do koncentracije, potrebno je ostvariti određene uvjete, od kojih je svakako najznačajniji dopustiti djetetu da samo bira što će raditi. Postoje tri stupnja koja prethode koncentraciji: „pripremne radnje“ (postupno počinjanje neke aktivnosti), „veliki rad“ (početak koncentracije) te stupanj „velikoga rada“ (uravnoteženost i unutarne zadovoljstvo). Montessori smatra da koncentracija nije jednostrani intelektualni čin, nego spoj snaga koje služe kako bi se izgradila ličnost (Jagrović, 2007).

U središte se tako stavljaju osjećaji, razmišljanja, htijenja i sam rad. Osim navedenih načela, svakako valja spomenuti i pojam slobodnoga izbora, što znači da djetetu treba omogućiti da samostalno odluči što će raditi. Jedino se na taj način dijete može nečemu potpuno posvetiti. Montessori tvrdi da je slobodan izbor također bitan jer se djeca individualno razvijaju; tako se svako dijete razlikuje jedno od drugoga po vlastitim sposobnostima, tempu učenja, načinu rada itd. Važno je naglasiti da slobodan izbor ne znači da dijete smije raditi sve što hoće te da može površno obavljati aktivnosti i skakati s predmeta na predmet. Djetetu se mora omogućiti širok izbor posebno osmišljenoga materijala, odgojitelja koji će znati kako mu neizravno pomoći te ugodnu i mirnu atmosferu prikladnu za rad. Tek će se u takvim uvjetima dijete dobro osjećati i moći koncentrirati na odabranu aktivnost. U takvome se okruženju dijete neće bojati napraviti pogrešku i moći će iskoristiti sve što mu pruža slobodan izbor.

U Montessori pedagogiji postoje metode koje polaze od djeteta kao individue. Kao i svaka metoda, tako i Montessori metoda ima svoje glavne ciljeve, koji su sljedeći:

1. olakšati razvoj jedinstvene dječje ličnosti
2. pomoći djetetu da se društveno i emocionalno dobro prilagodi
3. da raste kao snažno i sretno dijete
4. pomoći i omogućiti djetetu da u potpunosti razvije svoje intelektualne sposobnosti (Britton, 2000).

Kao što je prethodno navedeno, Marija Montessori svoju je metodu razvila na temelju promatranja djece i intuitivno je ušla u dječji svijet (Jagrović, 2007).

Ulaskom u "dječji svijet" stvorila je osnovu metode koju čine samoodgoj i samopoučavanje. Potaknuta djetetovom intrinzičnom motivacijom, pratila je njegove potrebe i načine funkcioniranja, rasta i razvoja (Philipps, 1999).

Metode Marije Montessori također utječu na razvoj samostalnosti i odrasli uvode dijete u rad s materijalima, priborom. Uloga odrasle osoba nije podučavanje djeteta, nego promatranjem prepoznati potrebe svakoga djeteta.

U svojem radu, M. Montessori uvela je predmete, materijale koji su privukli pozornost djeci. Tako su je prvi rezultati impresionirali i potaknuli na daljnje istraživanje i pomaganje djeci (Montessori, 2003).

Za rad Montessori metodom važno je osigurati poticajnu okolinu koja pobuđuje urođenu radoznalost djeteta i okolinu koja omogućuje djeci samoinicijativno usvajati navike, vještine i znanja. Važno je da dijete slobodno izgradi svoju osobnost, snažan i miran karakter. Sloboda i disciplina usko su povezani pojmovi koji djeluju jedan na drugoga tako što se međusobno isprepliću i nameću.

Montessori metoda razvija se s polazišta filozofije djetetova razvoja prema kojoj pojedinac stječe operativna znanja u životnim područjima u kojima će sudjelovati kao odrasla osoba. Kada je dijete malo, razvoj samostalnosti odnosi se na hranjenje, oblačenje, obuvanje, pospremanje igraćaka i druge svakodnevne aktivnosti. Kada je dijete starije, to uključuje i druge poslove: serviranje stola, pospremanje sobe, pisanje zadaće (Slunjski, 2013).

Roditelji imaju važnu ulogu u poticanju i razvijanju samostalnosti kod djeteta. Kada dijete uspije nešto učini samostalno, osjeća se vrijedno, što pozitivno utječe na razvoj njegove samopodrške. Međutim, često se događa da odrasli, uključujući roditelje, imaju pretjerano zaštitnički stav prema djeci, što ograničava njihovu sposobnost da postanu samostalni (Slunjski, 2013)).

Odrasli često obavljaju zadatke umjesto djece kako bi im olakšali, ali time im uskraćuju priliku za razvoj samostalnosti. Djeca će se ponaćati u skladu s očekivanjima odraslih i slikom koju odrasli imaju o njima. Montessori vrtići pružaju odlično okruženje za razvoj samostalnosti kod djece. Važno je da je dijete razvije osjećaj sigurnosti i usmjerenosti kako bi se moglo razvijati u

samopomoći i samostalnost. Djeca imaju prirodnu želju da pokažu da mogu obavljati za obavljanje samostalnih aktivnosti. Odrasli trebaju pružiti podršku djetetu da samostalno dolazi do zaključka, na primjer, ne dajući mu izravne odgovore, već potičući ga da samostalno istražuje. Važno je da odrasla osoba procijeni pravu vrstu pomoći koju treba pružiti djetetu (Lawrence, 2003).

3.2. Važni elementi pedagogije Marije Montessori

Vodeći se znanstvenim istraživanjima i utjecajem mnogih znanstvenika, Marija Montessori oblikovala je važne elemente u Montessori pedagogiji.

Od rođenja do šeste godine, dijete prolazi kroz stupanj razvoja kojemu Montessori pedagogija pridaje posebnu važnost. Taj početni stupanj nazvan je "stvaralački" i ima iznimno velike sposobnosti. U tome razdoblju dijete uči pomoću svih osjetila, uči se svuda i uvijek. U tome razdoblju dijete uči nesvjesno, osjećajima i kretanjem. Osamostaljenje u to doba ključno je te dijete pokazuje želju za osamostaljenjem i želi samostalno činiti neke stvari. Potrebno je pružiti djetetu slobodu da samo djeluje. Pod slobodom Montessori pedagogija podrazumijeva vlastite inicijative u okolini koja je primjerena dječjim potrebama. Na taj način dijete uči osmišljeno postupati sa stvarima i materijalima koji pospješuju njegov razvoj (Seitz i Hallwachs, 1996).

Nadalje, drugi stupanj djetinjstva obuhvaća vrijeme od šeste do dvanaeste godine. Djeca su tada društveno aktivnija i svjesno izražavaju svoje misli i djela. Tada je važno djetetu omogućiti što više društvenih kontakata te mu omogućiti nove duhovne sposobnosti kao što su apstraktno i logičko mišljenje ili spoznaja vremena i prostora. Posljednji, treći stupanj obilježava adolescentno doba i obuhvaća djecu u dobi od 12 do 18 godina (Seitz i Hallwachs, 1996).

Svako razdoblje i stupanj djetetova razvoja od velike je važnosti. Svakomu djetetu treba omogućiti i pružiti aktivnosti u kojima se dijete slobodno izražava i na taj način po stupnjevima razvija.

3.3. Načela pedagogije Marije Montessori

Načela bi predstavljala skup vrijednosti kojima se Marija Montessori navodila u radu s djecom. Tim načelima jasno je odredila određenja i smjer u kojemu se Montessori pedagogija treba navoditi (Stevanović, 2003). Temeljna načela proizlaze iz želje da se dijete razvije u samostalno, samosvjesno i samopouzđano biće.

Montessori pedagogija polazište ima u svojim načelima. Montessori načela primjenjiva su od strane odgojno-obrazovne institucije, roditelja, pa čak i prije rođenja djeteta. Marija Montessori utemeljila je organizaciju pod nazivom *Association-Montessori- Internationale* (AMI), čiji se rad temelji i polazi od načela.

Glavno načelo te suvremene pedagoške koncepcije jest „Pomozi mi da to učinim sam“, ali isto tako, Marija Montessori jest za temelj svoje pedagogije odredila i sljedeća načela koja su isto tako od velike važnosti:

1. poštovanje djeteta
2. osposobljavanje osjetila i kretanje
3. kako mišići pamte
4. polarizacija pažnje
5. slobodan izbor
6. pripremljena okolina
7. rad s materijalom
8. uloga odgajatelja
9. pomoz mi da to sam učinim (Seitz i Hallwachs, 1996).

Nadalje, svako načelo ovisi jedno o drugome te su međusobno povezani. Svako načelo u svojoj srži ima poštovanje dostojanstva djetetove ličnosti. U prvome planu nije prenošenje nekih određenih znanja, nego djeci treba pružiti slobodu da se razvijaju na najbolji mogući način i u skladu sa svojim sposobnostima. Marija Montessori posebno se zalagala za stvarne djetetove potrebe te je najviše razmišljala o samome djetetu, koje je upravo onaj bitni element Montessori pedagogije koji ni do danas nije izgubio na svojoj aktualnosti te ima svoju znanstvenu osnovu u tome što svako živo biće ima svoj genetski određen program razvoja (Seitz i Hallwachs, 1996).

Nadalje, bit će istaknuta načela koja izravno utječu na razvoj samostalnosti kod djeteta.

“Pomozi mi da to sam učinim“ istaknuto je i važno načelo koje u korijenu ima razvoj samostalnosti te je ujedno jedan od glavnih ciljeva Montessori pedagogije. Montessori pristup omogućava razvoj odgoja u kojemu se dijete samostalno razvija i uči, dok su odrasli tu da mu pomognu i pružaju individualan pristup te individualan napredak. Montessori pedagogija vodi se time da se djetetu ne pruža izravna pomoć, nego ga je potrebno pravilno usmjeriti na samostalno zaključivanje. Na taj mu način možemo najučinkovitije pomoći i usmjeriti ga (Philipps, 1999).

Osim toga, Montessori pedagogija ne izostavlja i ne umanjuje načelo „poštovanje djeteta“. Montessori se nalaže za poštovanje djeteta te je važno dopustiti da nas djeca vode, čak i kada to u praksi nije sasvim jednostavno. Pogreške i slabe strane ne smiju se prenositi, nego sami sebe moramo mijenjati ako želimo promijeniti svoju okolinu (Seitz i Hallwachs, 1996).

„Nije uvijek potrebo vidjeti velike stvari da bi se spoznala bit stvari“ (Seitz i Hallwachs, 1996, str 40). Važno je primijetiti djetetove jednostavne znakove koje možemo vidjeti čim se razvijaju.

Jedno od temeljnih načela na kojima se Montessori pedagogija zasniva jest načelo promatranja koje se prije svega odnosi na promatranje djetetovih zahtjeva, pri čemu dolazi do izražaja odgojiteljevo strpljenje i kompetencija (Britton, 2000).

Montessori odgojitelj ima ulogu ne samo odgojitelja, nego i ulogu učitelja te terapeuta. Odrasla osoba uzor je svakomu djetetu. Djeca se ugledaju na njezino/njegovo ponašanje, nastupanje, njezin/njegovi izgled, njezinu/njegovu mimiku, njezin/njegov izbor riječi, ton glasa i slično. Svaki Montessori odgojitelj, učitelj, terapeut mora toga biti svjestan te prema tome uskladiti svoje ponašanje. Time se vodi i načelo “upijajući um” jer je djetetov um od samoga početka upijajući i pohranjuje sve od okoline te je sposoban samome sebi biti učitelj (Bašić, 2011).

Zato Montessori odgojitelji, učitelji i terapeuti moraju razviti razne sposobnosti, jedne od njih jesu te da moraju razviti sposobnost neizravnoga vođenja, dopustiti djetetu da samo gradi svoju ličnost, da nalazi svoj osobni ritam, samo odlučuje i postaje neovisno biće. Za to je potrebna stalna potpora, nenametljiva pohvala, a isto tako i poticaj kada se samo izgubi, ponuditi djetetu mogućnost izbora, ali i ponude dok samo ne odluči birati. Marija Montessori uočila je da uravnoteženo, samosvjesno dijete ne treba nikakvu potvrdu odrasle osobe (Philipps, 1999).

Montessori odgojitelj jest kao most između djeteta i okoline. Vodi dijete od vježbe do vježbe i pritom promatra, zapaža djetetove potrebe i priprema okolinu primjerenu njegovu razvojnome

stupnju. Pokazuje djetetu rukovanje priborom jer dijete nesvjesno, pomoću svojih osjetila neograničeno i neumorno upija te sukladno tomu gradi svoje mentalne sposobnosti. Stoga, odrasli trebaju stalno promišljati o postupcima i riječima dok su u društvu djeteta jer i najmanja pogreška može dovesti do odstupanja u djetetovu tipičnome razvoju (Britton, 2000).

Nekoliko načela odnose se na prostor, okolinu i materijale kojima djeca barataju i kojima se koriste u odgojno-obrazovnome procesu. To su načela discipline, radnoga instinkta, načelo 3 stupnja te načelo kontrole pogrešaka (Bašić, 2011).

Djeca su aktivni istraživači koji igrom uče, samostalno ili u suradnji s drugom djecom ili odraslom osobom. Zato je važno da okruženje bude sadržajno i materijalno bogato, pedagoški dobro osmišljeno, promišljeno, organizirano te djeci mora prostro predstavljati motivaciju za istraživanjem. Marija Montessori osmislila je specifičan didaktički pribor na osnovi promatranja i analiziranja djece (Philipps, 1999).

Načelo trećega stupnja Marija Montessori naziva i načelom “od uhvati do shvati“ (Bašić, 2011). Razlog tomu jest taj što se Montessori pedagogija vodi time da se djetetov razvoj odvija u trima stupnjevima. U prvome stupnju dolazi do povezivanja senzorne percepcije s imenom, dok u drugome stupnju dijete prepoznaje predmete te naposljetku, u trećemu stupnju dijete te iste predmete imenuje (Bašić, 2011).

Najvažnije od svega, prilikom rukovanja materijalom može se dogoditi da dijete pogriješi, ali je zato važno načelo kontrole pogrešaka. Upravo je tako i oblikovan Montessori materijal, da dijete ako pogriješi, može samostalno ispraviti svoju pogrešku. Tada je odgojitelj zadatak da dječju pozornost usmjeri prema pravilnoj upotrebi materijala i onda dolazi do samoispravljanja. Na taj način dijete razvija samostalnost. Samostalnost je vještina obavljanja poslova, a ujedno je i način razmišljanja te samostalnoga rješavanja različitih sukoba i problema. Upravo put prema razvoju samostalnosti kreće od samoga rođenja, time počinje i put prema uspjehu, u ranome djetetovu životu. Podrazumijeva uspjeh u kontekstu samopouzdanja, empatičnosti, snalažljivosti, društvenosti, doprinosa zajednici te sreće i zadovoljstva u životu. Prema autorima Baumanu i Densmoreu (Bauman i Densmore, 2014), najbolji način za razvoj društveno i emotivno prilagođene djece jest dopuštanje djetetu da se uključi u igru te kurikulum koji se temelji na igri i aktivnostima.

Načela su Montessori pedagogije ovisna i pridonose razvoju djetetove samostalnosti.

„Ako se djetetu pruži malo slobode, onda će njegova volja za samopotvrđivanjem odmah doći do izražaja, kao na primjer: „I ja bih to htio učiniti!“ (Seitz i Hallwachs, 1996; 63).

Zato odgoj prema Montessori načelima treba pomoći djetetu da nešto samostalno učini jer ono svjesno teži tomu da se osamostali i razvije slobodnu ličnost (Seitz i Hallwachs, 1997).

3.4. Pogled na dijete

Marija Montessori vjerovala je da svako dijete ima urođenu želju za učenjem, rastom i razvojem. Promatrala ga je kao jedinstveno biće, dijete je za nju bilo potencijal da se razvije u cjelovitu osobu, naravno ako mu se pruži parvo okruženje i potpora. Montessori pedagogija također vjeruje u važnost dopuštanja djeci da uče vlastitim iskustvima i istraživanjima. Sloboda im daje pravo da slijede vlastite interese, način i ritam učenja. Montessori pedagogija dijete vidi kao aktivnoga sudionika u vlastitu ravoju, koji zaslužuje poštovanje i pažnju odraslih osoba. Oblikovanje unutarnjega života bila bi prva i glavna zadaća odgoja (Philipps, 1999).

Odgoj bi tako prema Mariji Montessori trebao pomoći pri oblikovanju jedne čvrste osobnosti, mentalno uravnotežene osobnosti koja ima snažan karakter. Montessori pedagogija dotiče se teme o savršenome i mirnome duhovnom životu djeteta o kojemu ovisi njegovo zdravlje ili bolest njegove duše, snažan ili slab karakter, bistrina ili poteškoće njegova uma ili intelekta. Upravo bi odgoj trebao imati ulogu štititi djetetovo duhovno, psihičko i fizičko zdravlje².

U samome se središtu Montessori pedagogije nalazi dijete koje ima individualne potrebe, zainteresirano je za učenje. Njihovu individualnost stoga treba poštovati i gledati na dijete kao na osobu koja ima razvojne zakonitosti te prava na slobodu (Montessori, 1966).

Marija Montessori naglašavala je prve tri godine kao godine koje su ključne za djetetov život jer upravo one predstavljaju temelj izgradnje unutarnjega plana djeteta (Schafer, 2015). Maria Montessori svoj je pristup preusmjerila na promatranje djetetove spontane aktivnosti upravo kako bi osvijestila koje su njegove stvarne potrebe i interesi. Tijekom promatranja djece, spoznala je da djeca žele čuti informacije, da vole stupati u interakcije, da su znatiželjna, ali i da okolinu osjećaju pomoću svih osjetila. M. Montessori smatrala je da se dijete razvija cjelovito te da se fizički, emocionalni i socijalni vidovi ne mogu odvojiti (Britton, 2000).

² Montessori pedagogija <https://dv-suncev-sjaj-nazaret.hr/montessori-pedagogija/>

M. Montessori bavila se proučavanjem dječjega razvoja te je sustavno proučavala teorije napisane u prethodnih dvjesto godina. Razvila je vlastitu teoriju odgoja stavljajući dijete u središte odgojnoga procesa (Britton, 2000).

Prema autorima Garmaz i Tomašević (2018), koji ističu da je u središtu njezine teorije bilo dijete koje je gledala u njegovoj cjelovitosti, naglasak je bio na promatranju i prepoznavanju dječjih potreba od najranije dobi, stoga Montessori (1980, prema Schafer, 2015) navodi da se odrasli prema djetetu odnose kao da je biće bez svijesti koje ne može osjetiti patnju ni radost i da je to razlog zbog kojega zanemaruju njegove potrebe. Montessori se nije slagala s tim mišljenjem. Ona je smatrala da djeca imaju urođene potencijale, ali im je potrebno osigurati ugodno okruženje kako bi ih u potpunosti razvili (Montessori, 1966).

Montessori je imala puno povjerenje u dijete, vjerovala je da je dijete usmjereno prema pozitivnome razvoju svojih mogućnosti. Stoga je od odraslih zahtijevala da promatraju dijete jer će im dijete pokazati put (Bašić, 2011).

Prema autorici Schafer (2015), moderna istraživanja potvrdila su sliku djeteta koju je iznijela Maria Montessori, a to znači da se djeca rađaju s funkcionalno spremnim osjetilima koji im omogućavaju da opažaju svoju okolinu od najranije dobi.

Danas, roditelji imaju sve više obveza, ograničavaju dijete i njegove pokrete, dijete mora šutjeti, na ulici se ne smije igrati jer ima previše opasnosti (Montessori, 1966).

Marija Montessori zalagala se za prava djece i omogućavanje nesmetanoga razvoja. Ukazala je tako i na važnost ranoga djetinjstva za kasniji život (Seitz i Hallwachs, 1996). Marija Montessori tako je isticala da „*dijete kad se rađa ne ulazi u prirodnu okolinu; ono prodire u civilizacijsko okruženje u kojemu se odvija život*“ (Montessori, 1966:39).

4. PREGLED DOSADAŠNJIH ISTRAŽIVANJA O PEDAGOGIJI MARIJE MONTESSORI

Pregledom dostupne strane i domaće literature o razvoju samostalnosti i povezanosti razvoja samostalnosti te Montessori pedagogije moglo se zaključiti kako su istraživanja češće provedena izvan Republike Hrvatske, ponajviše su provedena u Sjedinjenim Američkim Državama.

Nadalje, nedostaje istraživanja koja su uredotočena na Montessori didaktičke materijale i kako oni izolirano utječu na razvoj samostalnosti i sigurnosti kod djece predškolske dobi.

Ta istraživanja i teorijski radovi najčešće govore o utjecaju Montessori okruženja i odgojitelja na razvoj samostalnosti, govor o utjecaju okoline i roditelja/skrbnika na razvoj samostalnosti. Svi ti čimbenici međusobno su ovisni i povezani.

Prije se nije znalo što je kvalitetni odgoj i što je u na kraju dobro za dijete. Nije se marilo za njihovu osobnost i razvoj. Nisu imali nikakav položaj te nisu imali svoja prava. S djecom se postupalo kao da nisu društvena bića s kojima se može raditi bilo što. Tako su djecu vrlo često vrijeđali, kažnjavali, udarali, zanemarivali itd. (Jagrović, 2007).

Optužba se ne odnosi samo na očeve, majke, učitelj i skrbnike, nego na cijelo društvo koje je oduvijek bilo i ostalo odgovorno za djecu. Nakon višestoljetnih borbi, došlo je do značajnih promjena. Odgojna načela isticala su toleranciju, blagost i razumijevanje u obiteljima, ali i u školama. Danas je interes za djecu velik. Odrasli se sve više prilagođavaju djeci; izgrađuju se dječji parkovi, kazališta, objavljuju se dječji časopisi i knjige... Napredak do kojega je došlo u brizi i odgoju djece treba pripisati osvještavanju, a ne toliko poboljšavanju životnih uvjeta. Za općeljudski razvoj važno je naglasiti psihički, a manje tjelesni vid djeteta. Dijete u sebi skriva životnu tajnu jer je ono spontano i neiskvareno te na taj način može u velikoj mjeri utjecati na socijalni život ljudi i njihovo razmišljanje. Važnu ulogu u dječjem razvoju imaju njihovi roditelji. Međutim, Montessori se najviše posvećuje radu učitelja te ističe važnost pripremljene okoline. Svaki od tih čimbenika utječe na sliku koju dijete stvara o sebi. Oni se međusobno prožimaju pa takav način interakcije određuje djetetov odgoj. Roditelji predstavljaju prvu okolinu koju dijete upoznaje. Oni su prvi posrednici između djeteta i vanjskoga svijeta. Roditeljima je namijenjena važna misija, a to je štititi svoju djecu i voditi brigu o njima. Oni su ti koji u najvećoj mjeri trebaju osvijestiti djetetovu važnost i pitanja koja se nameće u

suvremenome svijetu – borba za uspostavljanje djetetovih prava u svijetu. U Montessori školi učitelj nije predavač, nego organizator i usmjerivač. Učitelj mora biti sposoban i dobro pripremljen za svoj posao. Dijete ne smije osjetiti da je učitelj odviše nadmoćan. Učitelj i dijete moraju izmijenjivati ulogu aktivnoga sudionika i pasivnoga subjekta (Phillips, 1997).

U trenutku kada dijete postaje aktivno, učitelj se mora povući i dati djetetu priliku da samostalno djeluje. Učitelj predstavlja vezu između didaktičkoga pribora i djeteta. Najprije pokazuje kako se radi s materijalom pa ako probudi zanimanje kod djeteta, ostavlja mu prostora za rad. Tada učitelj nije potpuno pasivan, nego budno opaža što dijete čini. On često individualno radi s učenikom, ali mu ne nameće svoj način rada. Kada dijete pogriješi, on strpljivo čeka i usmjerava dijete da samo otkrije svoje pogreške.

Montessori odgojiteljima pridaje veliku važnost jer njihova osobnost uvelike stvara priliku za slobodan rad djece. Za odgovarajući razvoj djeteta potrebno je osigurati pripremljenu okolinu (sredinu). Ta okolina sadrži razvojni materijal primjeren različitim stupnjevima dječjega razvoja. Sredina se odnosi na posebna razdoblja djetetova života kada ono usmjerava pozornost na one elemente stvarnosti koji odgovaraju njegovim tadašnjim razvojnim potrebama.

Iako je razina istraženosti razvoja samostalnosti u Montessori pedagogiji mala, mogu se izdvojiti znanstveni radovi koji su se dotaknuli spomenute teme i na taj način potkrijepili teorijske činjenice te teme.

Svakako je važno naglasiti studiju autora Angeline Lillard, Nicole M. Else (*Valuation of Montessori education*, 2006) koje promatraju Montessori školu smještenu u gradu Milwaukeeju, Wisconsin. Uzorak ispitanika sadržavao je sličnu djecu te su također roditelji imali slične prihode na godišnjoj razini te etnička razina također je bila uključena. Pokazalo se da su djeca koja su u Montessori programu postizali su više rezultate na testovima i testovima ponašanja. Rezultati su tako pokazali značajne prednosti Montessori skupine. Djeca u Montessori skupini rabila su višu razinu rezoniranja pozivajući se na pravdu ili poštenje kako bi uvjerala drugo dijete da se odrekne predmeta. Djeca u Montessori alternativnim programima već odmalena rade na razvoju intrinzičnoga mira i promišljenoga postupanja. Nadalje, kako studija nalaže, roditeljski utjecaj, bilo genetski ili okolinski utjecaj, dominira nad utjecajima kao što su okruženje u školi i vrtiću.

Slična je studija slučaja autora Angeline Lillard, Emily Hopkins, Rebecce A. Dore, Matthewa D. Lerner (The impact of pretend play on children's development, 2012) koji sagledava igru pretvaranja koja potiče djecu na razvoj samostalnosti i broji samo pozitivne učinke. U tome studiju 2012., provedeno je istraživanje kako bi se ispitaio utjecaj igre pretvaranja na razvoj djece. Igra pretvaranja poznata je i kao simbolička igra. To je vrsta igre u kojoj djeca rabe svoju maštu za stvaranje nekih situacija i glumljenje scenarija, koji često uključuju predmete ili likove koji nisu fizički prisutni i stvarni. Istraživanje je uključivalo skupinu djece u dobi od 3 do 6 godina. Cilj mu je bio istražiti kako igra pretvaranja pridonosi različitim vidovima djetetova razvoja, uključujući tako kognitivne, socijalne, emocionalne i jezične vještine. Israživači su promatrali djecu i analizirali njihovo ponašanje te interakcije. Uočeno je da igra pretvaranja ima pozitivan učinak na dječji razvoj. Potiče kognitivni razvoj, na taj način djeca upotrebljavaju svoju kreativnost, vještine rješavanja problema te sposobnost apstraktnoga razmišljanja. Nadalje, razvijaju sposobnost simboličkoga razmišljanja, što im pomaže u razvoju jezika i kasnijih akademskih vještina. Igra pretvaranja poboljšava i unapređuje društvene vještine kod djece. Tijekom igre pretvaranja, djeca preuzimaju različite uloge i komuniciraju s vršnjacima, što im pomaže u učenju o društvenim pravilima, suradnji pregovaranju i empatiji. Na kraju, studija iz 2012. pokazala je da je igra pretvaranja igra koja ima značajnu ulogu u razvoju djece te poticanje i podržavanje igre pretvaranja u svakodnevnome životu može imati dugotrajne pozitivne učinke na njihov cjeloukupni razvoj.

Povezana je i sljedeća studija, autora Geoffa Freemana (2016), koji naglašava kako je za razvoj samostalnosti od značajne važnosti odgojitelj. Upravo je odgojitelj/učitelj taj koji može podržati djetetov/učenikov izbor i njihovu autonomiju, ali svakako odgojitelji mogu utjecati na samostalnost i kvalitetu rada djeteta pripremajući okolinu i interakciju s djetetom na načine koji podržavaju autonomiju. Podupiranjem samostalnoga rada započinje podupiranjem njegove motivacije i interesa. Istraživanje pokazuje da se učenikova autonomija oslanja na odnos između toga koliko je dobro samostalni rad strukturiran i podržan od strane odgojitelja/roditelja, koji ima najveći utjecaj. Za Montessori program važno je naglasiti da se mjerenje samostalnoga rada oslanja na suradnju između odgojitelja i djeteta. Važno je da je dijete upoznato sa zanimljivostima i sposobnostima. Dokazi pokazuju da izbor potpore pri samostalnome radu treba informirati dijete o tome što radi i zašto radi.

U studiji iz 2002., autora Newmana, koji je otkrio da je za samostalan rad potrebna potpora sustava koji olakšava i potiče djecu da traže pomoć i da postavljaju slobodno pitanja kada je to potrebno (Newman, 2002), autor je tako identificirao tri potrebe samosustava: povezanost, autonomiju i kompetencije. Djeca trebaju osjetiti da je njihov posao povezan sa stvarnošću, da imaju neki izbor i da će biti uspješan. U središtu je te studije sagledavanje procesa koji vode djecu prema tome postanu samostalni radnici i koji alati za odgojitelje mogu biti korisni. U kvantitativnome studiju dokazano je da Montessori soba dnevnoga boravka/učionica ispunjava sve kriterije za učenje zbog toga što podržava samostalan rad.

Važna je i studija koja govori o samostalnosti i samoregulaciji u Montessori edukaciji, autorice Betty Namuddu i Emely Vance (*The Effects of Implementing Independence and Self-regulation in Montessori Education*, 2019), gdje naglašavaju samoregulaciju koja je povezana s kontrolom ponašanja. Usko su povezana sa studijom koju su proveli Ervin i sur. (2010) te je dokazano da djeca koja su u Montessori okruženju imaju višu razinu samoregulacije, a samoregulacija jest rezultat neovisnosti. Neovisnost je vrlo važna sposobnost na koju nas današnje vrijeme tjera da je razvijamo i posjedujemo. Istraživanja navode da je neovisnost sposobnost da netko postigne nešto bez opterećivanja drugih. Nadalje, neovisnost ne znači da je netko potpuno neovisan o drugima, djeca će uvijek, kao i odrasli imati određeni stupanj ovisnosti. Međutim, ta ovisnost trebala bi se smanjivati kako djeca savladavaju vještine i znanja. Tako neki istraživači navode da su ovisnija djeca ranjivija i nesposobnija učiniti puno za sebe, dok se s druge strane, neki istraživači ne slažu s tom tvrdnjom te navode da su uz pravo okruženje i uz prave metode djeca sposobna sama izvršavati zadatke (Frierson, 2015).

Roditelji kao prva okolina djeteta igraju veliku i najveću ulogu u razvoju te potiču neovisnosti, tj. samostalnosti kod djeteta. Neka su djeca samostalnija kod kuće, ali ne nužno i u vrtiću. Isto tako, neka djeca mogu biti neovisna u određeno doba dana, ali ne i u drugo doba. Također, stilovi roditeljstva utječu na razvoj samostalnosti i potaknuti djetetovu ovisnost.

Kada odrasli donose odluke, djeca tada zaborave pristupiti svojoj nutрини, znanju i sposobnošću povezivanja te postaju nestabilna, što je normalno jer se to događa i odrasloj osobi. U takvim situacijama, umjesto učenja samopouzdanja, djeca se uče oslanjati na druge u donošenju odluka. Stoga, za dobrobit djeteta i razvoja samostalnosti mora im se dati puno prilika da sami biraju i donose odluke, čine pogreške te uče iz njih.

Djeci je potreban prostor, vrijeme i strpljenje roditelja ako žele biti neovisna.

Istraživači prepoznaju da, kada roditelji očekuju savršenstvo, dječja je samostalnost ometana.

Rutina koju Montessori odgoj pruža također je ključna. Kada djeca imaju rutinu koju slijede svaki dan, pomaže im da zapamte što slijedi i mogu obavljati svoje zadatke. Djeca tako napreduju i postaju sigurnija u svoje postupke tijekom ponavljanja tih postupaka. Montessori odgoj daje djeci sigurnost i odgovornost mnogim aktivnostima kao što su posluživanje obroka, stavljanje mokrih krpa na sušenje, pospremanje igračaka, ulijevanje tekućine u čaše, pranje zubiju, obuvanje, rad bez ometanja drugih, čišćenje površina, briga o vlastitim stvarima i o stvarima druge djece, strpljivo čekanje svojega reda za upotreba materijala i pribora za crtanje i sl., donošenje jednostavnih odluka.

Stoga, važno je da je okolina pripremljena i prilagođena djetetu kako bi se postigla visoka razina njegove samostalnosti i samoregulacije. U istraživanju je tako djeci dano prostora i za pogreške, strpljenje, vrijeme. Istražujući samostalnost kod kuće ili u vrtiću, istraživači su teško dobili neke rezultate, ali su zaključili da okolina igra presudnu ulogu u djetetovu razvoju samostalnosti.

Razvoj samostalnosti povezan je sa socijalnim kompetencijama koje su za Sahin Danisman bile predmet istraživanja (*The Effect of the Montessori education preschool children, social competences and behaviour*, 2017). Dokazala je da se socijalne kompetencije povećavaju, dok se paralelno tjeskoba, agresivnost, isključenost i ljutnja smanjuju polaskom u Montessori odgojnu skupinu. Nadalje, regulacija emocija porasla je tijekom eksperimentalnoga procesa.

Pregledom dosadašnjih istraživanja na temu Montessori pedagogije i razvoja samostalnosti, ponajviše ima istraživanja u svijetu, ali je isto tako vidljiva i nedostatna istraženost toga interesnog područja u Republici Hrvatskoj. Istraživanja su prikazala kako okolina i roditelji uvelike utječu na razvoj samostalnosti, ali isto tako, Montessori metode i materijali potiču razvoj samostalnosti i samosvjesnosti. Ipak, taj utjecaj nije dovoljan ako se kod kuće ne potiče isto. Iz navedenoga pregleda može se vidjeti da je to područje u svijetu dovoljno istraženo, ali ne i u Republici Hrvatskoj te bi svakako bilo od velike znanstvene koristi ispitati taj dio dječjega razvoja; razvoj samostalnosti i utjecaj Montessori pedagogije te njezine metode.

5. ZAKLJUČAK

Marija Montessori svoj život posvetila je rastu svakoga djeteta i u svakome je djetetu vidjela potencijal. Svojim znanstvenim pristupom dobila je uvid što je djetetu potrebno kako bi bilo uspješno i samoostvareno. Promatranje djece pomoglo joj je osmisliti didaktičke predmete od prirodnih materijala te se navodila u radu svojim metodama, metodama koje djecu uče da budu samostalna, samosvjesna, odgovorna i emocionalno bogata. Naglasila je nekoliko važnih načina na koje odrasli mogu pomoći djeci da u potpunosti razviju svoj intelektualni potencijal. Treba dopustiti svojem djetetu da bude aktivno i pritom mu omogućiti da uči osjetilnim istraživanjem svijeta oko sebe, prepoznati razdoblja posebne osjetljivosti i dopustiti mu ponavljati neku aktivnost sve dok je ne usavrši, prepoznati važnost djetetove urođene motivacije i njezina utjecaja na učenje.

Dijete želi učiti. Nema potrebe da nešto radimo kako bismo ga motivirali. Prepušteno je sebi, dijete će spontano izabrati da radi nešto što ga zanima. Istraživanja su pokazala kako Montessori program znatno utječe na kognitivni, socijalni i fizički razvoj svakoga djeteta. Ono pozitivno utječe na odgoj i obrazovanje svakoga djeteta. Zbog današnjega ubrzanoga načina života, utjecaja digitalizacije i robotizacije programirani smo neke stvari raditi uz nečiju pomoć i potporu. Prema prikazanim istraživanjima, može se zaključiti kako okolina znatno utječe na razvoj samostalnosti djece. Tu su tako i roditelji koji su sve više zaštitnički nastrojeni prema svojem djetetu i ne dopuštaju djetetu ulazak u neke situacije iz kojih može naučiti iz svojih pogrešaka. Današnji roditelji od svojega djeteta očekuju savršenstvo i vrše jedan oblik pritiska, dok Montessori pedagogija razvija i provodi sasvim jedan drukčiji pristup u razvoju samostalnosti, pomoću materijala i situacija koje ih mogu zateći u njihovu trenutačnom životnom razdoblju. Pripremaju dijete na život, na samostalan i praktičan život. Kada se djecu potiče na samostalnost, ujedno ih se potiče i na stjecanje samopouzdanja, samopoštovanja i vlastite vrijednosti (Dorer, 2018).

Nažalost, u Hrvatskoj nisu provedena mnoga istraživanja, može se reći kako ih je vrlo teško pronaći. Stoga, Republika Hrvatska ne broji mnoga istraživanja povezana s razvojem djeteta koje je bilo uključeno u odgoj i obrazovanje Montessori metodama. Uvijek se pitamo što je to najbolje za dijete, koje su metode i načini najbolji za dijete, ali jedino istraživanjima u praksi možemo doći do nekih odgovora i na taj način omogućiti svakome djetetu da razvije svoju

individualnost i pružiti mu šansu za uspjehom u životu. Svako dijete ima pravo na vlastiti razvoj i uspjeh!

Prema riječima Džurbana H. (Džubran, 1985), učitelj koji šeće u sjeni hrama među učenicima ne daje od svoje mudrosti, nego od svoje vjere i ljubavi. Ako je doista mudar, ne nudi vam da uđete u kuću njegove mudrosti, nego vas radije vodi do praga vašega duha. Upravo je na taj način i Marija Montessori vodila te pratila djecu. Vjerovala je u svako dijete i tako mu pružala povjerenje, motivaciju koja ga je vodila prema osamostaljenju i neovisnome funkcioniranju, sigurnost u sebe i u svoje sposobnosti.

Važno je da se dijete samome sebi dokaže te da postane neovisno o drugome, da vlastitim postupcima uspije doći do cilja te da na vlastitim pokušajima i pogreškama uči. Zato je odgojitelj u trenutku djetetove pogreške vrlo važan. On ga usmjerava da dođe do pravoga odgovora, ali mu isto tako ne nameće svoj način rada. Za dijete je to velika prednost jer ono na kraju samostalno dolazi do novih spoznaja i zaključaka. To bi se trebalo primjenjivati već u ranijim godinama djetetova života jer su te godine ključne, tada dijete postaje samostalno; hoda, govori misli, odlučuje samo o tome što će uraditi. Upravo to potvrđuju metode rada Montessori pedagogije. Maria Montessori zalagala se za to da je potrebno temeljito upoznati djetetove individualne sposobnosti i karakter i potom usmjeriti te njegove osobine na ono čemu je više sklono. Dakle, prema istraživanjima, možemo zaključiti kako Montessori pedagogija uistinu potiče i radi na razvoju samostalnosti svakoga djeteta, bilo to dijete tipičnoga ili atipičnoga razvoja. Zato je važna uloga nas odgojitelja i odraslih da gradimo povjerenje u djecu te na taj način oni grade i sigurnost u sebe i u svoje postupke. Svoje strahove treba pustiti na stranu i vjerovati djetetu te graditi njegov puni potencijal i samostalnost za daljnji život koji je pred njim.

6. LITERATURA

1. Bašić, S. (2011). Modernost pedagoške koncepcije Marije Montessori. *Pedagogijska istraživanja*, 8 (2), 205-216. <https://hrcak.srce.hr/116671>(Pristupljeno 12. svibnja 2023).–
2. Bauman, M., Densmore, A. (2014). Vaš uspješan predškolarac. Zagreb, Veble commerce.
3. Bognar i Matijević, (2002). *Didaktika*, Zagreb: Školska knjiga.
4. Britton, L. (2000). *Montessori učenje kroz igru za djecu od 2 do 6 godina*. Zagreb:Henacom.
5. Dorer M. (2018). Montessori Life: A Publication of the American Montessori Society.
6. Džubran, H (1985). *Prorok*, Zagreb, GZH,
7. Edwards, C. P. (2002). *Early childhood research & practice*, Three approaches from Europe: Waldorf, Montessori, and Reggio Emilia. 4(1), n1. (2-10 str.). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED464766.pdf> (Pristupljeno 20. 7. 2023.).
8. Ervin, J., K. J. Mulongoy, K. Lawrence, E. Game, D. Sheppard, P. Bridgewater, G. Bennett, S.B. Gidda and P. Bos. (2010). *Making Protected Areas Relevant: A guide to integrating protected areas into wider landscapes, seascapes and sectoral plans and strategies*. CBD Technical Series No. 44. Montreal, Canada: Convention on Biological Diversity.
9. Esra Dereli İman, Şahin Danişman, Zeynep Akin Demircan & Dilara Yaya (2019) The effect of the Montessori education method on pre-school children's social competence – behaviour and emotion regulation skills, *Early Child Development and Care*, 189:9, 1494-1508.
10. Namuddu, Betty; Vance, Emily; and Litton, Victoria. (2019). The Effects of Implementing Montessori at Home on Children's Independence and Self-Regulation in a Montessori Classroom. (9-43 str.)
11. Patrick R Frierson, Making Room for Children's Autonomy: Maria Montessori's Case for Seeing Children's Incapacity for Autonomy as an External Failing, *Journal of Philosophy of Education*, Volume 50, Issue 3, August 2016, Pages 332-350, <https://doi.org/10.1111/1467-9752.12134> (Pristupljeno 25. 7. 2023.).

10. Gardner, Howard, Mindy L. Kornhaber, Warren K. Wake (1999.), *Inteligancija: različita gledišta*, Naklada Slap, Jasterbarsko.
11. Garmaz, J i Tomašević F. (2018). Odgajanje opažanjem: neke specifičnosti odgoja prema Montessori pedagogiji. *Služba Božja*, 58 (4), 443-464. <https://hrcak.srce.hr/212681> (Pristupljeno 17. svibnja 2023.).
12. Geoff Freeman, (2016). *Priprema okruženja za samostalno učenje: Podržavanje autonomije u Montessori učionice*.
13. Jagrović, N. (2007). Sličnosti i razlike pedagoških modela Marije Montessori, Rudolfa Steinera i Célestina Freineta. *Školski vjesnik*, 56 (1. - 2.), 65-77. <https://hrcak.srce.hr/82653> (Pristupljeno 20. srpnja 2023.).
14. Lawrence, L. (2003). *Montessori Čitanje i pisanje za djecu od 3 do 7 godina– priručnik za odgojitelje i roditelje*. Zagreb: Hena com.
15. Lillard A. , Else-Potruga N. M. (2006). *Valuation of Montessori education*.
16. Lillard A. , Hopkins E. , Dore R. A. , Lerner D. M. , (2012). *The impact of pretend play on children's development*.
17. Lilliard, P., Lillard Jessen L. (2022). *Montessori od prvog dana*, Zagreb, Stilus knjiga d.o.o.
18. Matijević, M. (1996). *Alternativne škole*. Zagreb: Tipex.
19. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole: Didaktičke i pedagoške koncepcije*. Zagreb: TIPEX.
20. Mlinarević, V., (2004). *Vrtičko okruženje usmjereno na dijete* [https://bib.irb.hr/datoteka/183458.Vrtino okruzenje usmjereno na dijete.pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/183458.Vrtino_okruzenje_usmjereno_na_dijete.pdf) (Pristupljeno 12. travnja 2023.).
21. Montessori, M. (2003). *Dijete, Tajna djetinjstva*. Zagreb: Naklada Slap.
22. Montessori, M. (1966). *The Discovery of the Child* (M. A. Johnstone, Trans.). Thiruvannamipur., Madras: Kalakshetra Publications.
23. Philipps, S. (1999). *Montessori priprema za život: odgoj neovisnosti i odgovornosti*. Zagreb: Naklada Slap.
24. Schafer, C. (2015). *Poticanje djeteta prema odgojnoj metodi Marije Montessori-priručnik za odgojitelje i roditelje*. Zagreb: Golden Marketing.
25. Seitz, M., Hallwachs, U. (1996). *Montessori ili Waldorf?* Zagreb: Educa.

26. Slunjski, E. (2013). Kako djetetu pomoći da... (p)ostane samostalno i odgovorno. Zagreb: Nakladnik: Element d.o.o.
27. Stevanović, M. (2003). *Predškolska pedagogija*. Rijeka: Andromeda.
28. Newman E., Kassam-Adams N. (2002). General Hospital Psychiatry: *The reaction to research participation questionnaires for children and for parents*. (Volume 24, Issue 5, September-October 2002, Pages 336-342). (Pristupljeno 18. srpnja 2023.).

MREŽNI IZVORI

1. *Montessori Academy*<https://montessoriacademy.com.au/montessori-education/montessori-curriculum/> (Pristupljeno 12. travnja 2023).
2. *Montessori priručnik za odgojitelje i stručne suradnike u dječjem vrtiću*<https://benediktinke-zadar.com/images/upload> (Pristupljeno 25. travnja 2023).
3. *Montessori pedagogija* <https://dv-suncev-sjaj-nazaret.hr/montessori-pedagogija/> (Pristupljano 1. 9. 2023).
4. *Kurikulum Dječjeg vrtića Montessori za pedagošku godinu 2020./2021.* <https://www.dv-montessori.hr/dokumenti/Kurikulum-2020-2021.pdf> (Pristupljeno 12. travnja 2023).